

- наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка : [зб. наук. праць]. — Львів, 2002. — Вип. 9/10. — С. 73-76.
24. [Рідкісні видання у фондах бібліотеки] // Вільна Україна. — 1963. — 1 верес. — С. 4.
 25. Річний звіт про виконання плану роботи Кабінету рідкісної книги за 1950 рік // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Архів. — Оп. 1, од. зб. 310. — 6 арк.
 26. Річний звіт про виконання плану роботи Кабінету рідкісної книги за 1951 рік // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Архів. — Оп. 1, од. зб. 356. — 6 арк.
 27. Річний звіт про роботу Львівської бібліотеки АН УРСР за 1950 рік // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Архів. — Оп. 1, од. зб. 270. — 53 арк.
 28. Річний план роботи відділу рідкісної книги на 1950 рік // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Архів. — Оп. 1, од. зб. 309. — 4 арк.
 29. Річний план роботи Кабінету рідкісної книги на 1952 рік // ЛННБ України ім. В. Стефаніка. Архів. — Оп. 1, од. зб. 414. — 7 арк.
 30. Собрание вещей нужнейших : [Книга, изданная И. Федоровым в 1580 г., найдена в фондах библиотеки] / фото К. Борисенко // Львовская Правда. — 1972. — (15 окт.).
 31. [Тисячі старовинних книг зберігаються в кабінеті рідкісної книги Львівської бібліотеки Академії наук УРСР] // Вільна Україна. — 1961. — № 102. — С. 4.

Інна Кізченко

ОСЕРЕДОК НАУКОВОГО СПАДКУ ОМЕЛЯНА ПРИЦАКА У МОГИЛЯНЦІ

Омелян Йосипович Прицак (07. 04. 1919—29. 05. 2006) — видатний український учений, історик і сходознавець, іноземний член Національної академії наук України, фундатор і багатолітній директор Українського наукового інституту Гарвардського університету та Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України, один із ініціаторів створення Міжнародної асоціації українців. Проживши більшу частину свого життя поза Україною, він присвятив себе служінню науці в Україні. Крім численних наукових праць, які суттєво розвинули знання про Україну, донесли їх цілому світу і відкрили нові терени наукового пошуку, він зібрав надзвичайно цінну наукову бібліотеку. Збирав її протягом усього свого життя — розпочав зі студентських років, продовжував під час війни та праці в Німеччині і США, а також у наукових подорожах цілим світом. Збирання бібліотеки було для нього пристрастю, але водночас і одним із його головних завдань перед українською наукою, яке він свідомо поклав на себе, усвідомлюючи відрив гуманітарної науки в Україні від світової упродовж кількох поколінь радянської доби. Зібрана бібліотека нараховує близько 20 тис. одиниць, серед яких є чимало таких, що відсутні в бібліотеках України, значну частину бібліотечної колекції становлять старі та рідкісні видання. Свідченням відданості цій місії став його заповіт про перевезення бібліотеки до України. Разом із бібліотекою він заповідав власний науковий архів, а також колекцію предметів мистецтва.

Навесні 2007 р. спадок видатного вченого почав своє самостійне життя. Зі Сполучених Штатів Америки до України прибув вантаж загальним об-

сягом чотири контейнери, він містив майно, яке належало Омелянці Йосиповичу та його родині, і, згідно з його заповітом, передане на батьківщину вченого. Засновник Інституту сходознавства ім. А. Кримського та його директор Омелян Йосипович Прицак планував передати свою колекцію Національній бібліотеці ім. В. І. Вернадського, про що вже навіть було укладено угоду, та Національний Університет «Києво-Могилянська академія» віднайшов кошти й організував доставку спадщини вченого до України, тому сьогодні Меморіальний Кабінет-бібліотека О. Й. Прицака розмістився саме під могилянським дахом. Бібліотеку було перевезено до України відповідно до укладеної із вдовою професора О. Прицака Ларисою Дмитрівною Прицак угоди, яка передбачала створення на базі колекції спеціального персонального цілісного бібліотечно-архівного фонду з подальшим використанням книжкових та архівних матеріалів професорами та спудеями НаУКМА, а також усіма зацікавленими дослідниками України та світу. Фінансуванням та транспортуванням цього дару опікувалася Києво-Могилянська Фондація Америки за сприяння адвоката Володимира Лупаня.

Від травня до листопада 2007 р. тривала робота з оформлення отриманого вантажу, розміщення та перевезення його до Могилянки, розміщення вмісту контейнерів та облаштування приміщень майбутнього Кабінету. Для його організації в Університеті виділено окреме зручне відремонтоване затишне приміщення загальною площею 180 кв. м. на першому поверсі четвертого корпусу НаУКМА. Кабінет складається із семи великих кімнат, дві з яких повністю задіяні під бібліотечний

фонд, одна є меморіальною із відтворенням інтер'єру робочого кабінету професора, а також частково вміщує фонди бібліотеки, у ще одній кімнаті розміщено архів, та кімната для музейної частини колекції. Великий і просторий хол слугує залом для засідань та читальною залом. Також існує ще одне приміщення, де зберігається частина бібліотечного фонду, а саме періодика.

З метою планомірного впорядкування колекції було створено тимчасову робочу комісію, до складу якої увійшли науковці та співробітники НаУКМА.

Кабінет відкрився 14 листопада 2007 р. На церемонії відкриття були присутні почесний президент НаУКМА В'ячеслав Брюховецький, директор наукової бібліотеки НаУКМА Тетяна Ярошенко, вдова Омеляна Пріцака Лариса Пріцак, його колега і помічник з Гарвардського університету Вава Бачинська, фотохудожниця та близька подруга родини О. Пріцака Таня д'Авіньон, поет Іван Драч та багато інших гостей.

Навесні 2008 р. було остаточно завершено облаштування всіх наданих для Кабінету приміщень. Паралельно триває каталогізація бібліотечного фонду (на сьогодні опрацьовано вже понад 17 тис. примірників). Також від грудня 2007 р. почалася підготовка до першої Міжнародної наукової конференції пам'яті Омеляна Пріцака «Спадщина Омеляна Пріцака і сучасні гуманітарні науки», яка відбулася 28-30 травня 2008 р. Учасниками конференції стали понад сто науковців, як відомих учених з України та з-за кордону, так і тих, хто лише починає шлях у науці. Виголошені на цій конференції доповіді були опубліковані в збірнику «Спадщина Омеляна Пріцака та сучасні гуманітарні науки. Матеріали міжнародної наукової конференції 28-30 травня 2008 року». В рамках конференції відбулися також презентація книги Омеляна Пріцака «Коли і ким було написано «Слово о полку Ігоревім» та круглий стіл «Київська Русь та Євразійський Степ». Під час проведення конференції у мистецькій галереї ім. О. Замостян Культурно-мистецького центру НаУКМА було організовано виставку «Із колекції Омеляна Пріцака». Виставка ілюструвала компоненти колекції видатного вченого. Основна й найголовніша частина колекції — це книги. Бібліотека, насамперед, складається з наукових видань, надрукованих більш ніж 60 мовами світу. Її основну частину складають книги та періодика з різних галузей сходознавства, так чи інакше пов'язаних із центрально-євразійською тематикою — це тюркологія та монголістика, істо-

рія та етнографія степових суспільств та держав Євразії, ісламістика, видання літературних та документальних пам'яток, джерелознавчі студії. Серед університетських бібліотек у світі небагато знайдеться таких, що могли би зрівнятися за своєю повнотою з цією книжковою колекцією з центрально-євразійської проблематики, адже в ній є чимало рідкісних видань XVII-XIX ст. Серед історичних та літературних джерел є видання XV-XVI ст., а також рукописні книжки перською, арабською та османсько-турецькою мовами. У колекції зібрано також декілька тисяч словників. Водночас представлено значну кількість книжок зі славістики, скандинавістики, світової історії, історіософії. Серед друкованих раритетів є також карти, в тому числі знамениті карти України Г. Л. де Боплана. На виставці експонувалися найбільш цінні та рідкісні книги. Ознайомитися із каталогом фонду колекції можна в електронному каталозі на інтернет-сторінці наукової бібліотеки НаУКМА. Ще одна вагомая частина колекції — це науковий і приватний архів вченого, який ілюструє його насичене та активне життя науковця, організатора та суспільного діяча. Архів уміщує велику підбірку важливих копій архівних документів, історичних джерел з різних архівосховищ світу: орієнталістика, норманістика, загальна лінгвістика, історія та ін. Спеціалізовані раритетні видання з історії Сходу сусідять тут із творами класиків літератури Заходу. Інша частина архіву — це речі, що стосуються приватного життя, а також листування з адресатами цілого світу. Серед них — родичі, близькі, друзі, колеги, відомі науковці, діячі культури і політики. З огляду на вагому роль, яку відігравав Омелян Пріцак у науковому середовищі та становленні української науки за кордоном, ця частина архіву ілюструє особисті контакти вченого та засвідчує процеси, що відбувалися в науковому та громадському середовищі української діаспори. Знайшла своє відображення й активна суспільна діяльність О. Пріцака в Гарварді та сходознавчому інституті у м. Києві. Матеріали, що знаходяться в архіві, є продовженням книжкової колекції і можуть слугувати для самостійних наукових досліджень. Архівну частину колекції на виставці було представлено світлинами приватного та громадського життя вченого, рукописами наукових праць та листами. Також не менш цікавою частиною колекції є меморіальний музей, а це різноманітні речі, що супроводжували професора в його повсякденному житті: картини, килими, колекція мап, предмети ужиткового мистецтва, в тому числі різьблення по металу,

кераміка, а також меморіальні меблі із будинку професора, які створюють справжню атмосферу його помешкання. Всього до музейної частини колекції входить понад 300 експонатів, серед них картини таких відомих авторів, як Любослав Гуцалюк, Яків Гніздовський, Михайло Бароянц, Ольга Ворона, Ольга Петрова.

7 квітня 2009 р. виповнилося 90 років від дня народження Омеляна Йосиповича Пріцака. До цієї дати у Меморіальному кабінеті-бібліотеці Омеляна Пріцака відбулося відкриття виставки його праць «Україна в євразійській візії Омеляна Пріцака», на якій було представлено понад сто найважливіших публікацій з творчого доробку професора Омеляна Пріцака. Більшість із них невідома в Україні, а їх хронологія охоплює період від довоєнних публікацій у львівських газетах до посмертних видань. Виставка складалася із п'яти стендів — розділів: «Між наукою та війною. Львів-Київ-Берлін, 1936—1945»; «Тюркологія: лінгвістика та історія»; «Тюрко-славіка»; «Походження Русі: скандинавістика, славістика, сходознавство»; «Організатор науки». Відкриття відбулося у день народження вченого, і вшанувати його пам'ять прийшли науковці НаУКМА, його колишні учні та колеги, а також потенційні дослідники його спадщини — студенти Могилянки.

21-22 травня 2009 р. відбулася друга Міжнародна конференція, присвячена пам'яті О. Пріцака. У ній брали участь учасники та гості з Украї-

ни, Польщі, Канади, США, Італії, Туреччини, Грузії, Азербайджану, Казахстану та Російської Федерації.

У рамках цієї конференції вже традиційно в мистецькій галереї ім. Олени Замостян КМЦ НаУКМА відбулася чергова виставка «із колекції Омеляна Пріцака», оформлена із предметів колекції вченого.

У листопаді 2009 р. у структурі НаУКМА було створено Науково-дослідний центр орієнталістики ім. Омеляна Пріцака, який має на меті організацію науково-навчального процесу, опираючись на бібліотечно-архівний фонд.

На сьогодні книжкова колекція професора О. Пріцака — це повноцінний загальнодоступний фонд, який ще донедавна був у стадії обробки, і тому зараз науковці та студентство мають можливість активно освоювати бібліотечні масиви колекції Омеляна Пріцака. Перспективними завданнями у роботі Кабінету є створення страхових копій рідкісного книжкового (42 примірники рукописних книг XV-XVII ст., 26 примірників XVI-XVII ст., 244 примірники XIX ст.) та архівного фонду, наукова обробка та опис архівних матеріалів, популяризація та поширення інформації про діяльність, роботу та наповнення колекції, оскільки фонди вже поповнюються різноманітними дарунками (книги, періодика), і для цього триває робота над створенням окремого електронного ресурсу колекції.

Галина Ковальчук

КНИЖКОВЕ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО ЯК КОМПЛЕКС НАУКОВИХ СТУДІЙ ТА ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З КНИЖКОВИМИ ПАМ'ЯТКАМИ У БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДАХ

Комплекс теоретичних і практичних знань щодо стародруків, рідкісних і цінних книг (книжкових пам'яток) становить на сьогодні, за нашим переконанням, окрему, специфічну галузь діяльності в бібліотеках і відносно самостійну спеціальну наукову дисципліну. Оскільки вивченням рукописних книг займається кодикологія, інкунабул — інкунабулознавство, то як назвати ту науку й галузь практичної діяльності, якою займаються у відділах рідкісних книг бібліотек? Усі спеціалісти погодяться, що робота в таких підрозділах суттєво відрізняється від традиційної загальнобібліотечної. Це не є бібліотекознавство чи бібліографія в сучасному розумінні. І не тільки тому, що бібліотечна статистика передбачає якомога більше обертання бібліотечних документів серед користувачів, що є

абсолютно неприпустимим для раритетів, для яких пріоритетним є збереження, а не використання. Для адекватного, нормативного зберігання рідкісних і цінних книг передбачено більш жорсткі вимоги, ніж до утримання сучасних масових видань. Актуальними завжди є питання безпеки таких фондів. Проблеми опису та введення в науковий обіг стародрукованих видань і їх примірників вимагають від співробітників високої професійної кваліфікації, знання давніх мов. Опис стародруків із детальними книгознавчими анотаціями щодо історії видання чи особливостей примірника кардинально відрізняється від стандартизованого опису сучасного документа. Все назване вище не є історією книги, що вивчає переважно історію створення книги, а не її функціонування в суспільстві, проб-